

10. UNESCO. (2021). Right from the start: Build resilient early childhood care and education systems. UNESCO Publishing.
11. UNESCO. (2023). Guidance for generative AI in education and research. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386694>
12. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.
13. World Bank. (2021). Stepping up early childhood development: Investing in young children for high returns. World Bank Group.

ФОРМУВАННЯ НОРМ ЦИФРОВОГО ЕТИКЕТУ В УМОВАХ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ

Мунтян Олександр Олександрович

к. філол. н., доцент

Кафедра філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

У сучасних умовах глобалізації, цифровізації економіки та широкого впровадження дистанційних форм роботи відеоконференції перетворилися на один із провідних каналів професійної комунікації. Вони поєднують переваги безпосереднього спілкування з гнучкістю віртуального простору, водночас створюючи нові виклики для етикетної компетенції учасників. Цифровий етикет у відеоконференціях постає як комплексна система правил, що інтегрує традиційні норми українського ділового спілкування з особливостями опосередкованої технологіями взаємодії. Його дотримання безпосередньо впливає на формування першого враження, рівень довіри між учасниками, ефективність прийняття рішень та загальний результат ділової взаємодії.

Український діловий дискурс традиційно характеризується балансом формальності та національної комунікативної теплоти. У віртуальному середовищі цей баланс потребує особливої уваги, оскільки обмеженість невербальних сигналів, технічні перешкоди та відсутність фізичної присутності можуть призводити до непорозумінь і спотвореного сприйняття комуніканта.

Особливе значення в умовах відеоконференцій набувають невербальні сигнали, які в цифровому форматі набувають нових функцій і вимагають свідомого контролю. Візуальна презентація учасника починається ще до першого слова: вибір ділового одягу, правильна постава, напрямок погляду та міміка суттєво впливають на формування першого враження. Підтримання зорового контакту з камерою (а не з екраном) є ключовим елементом, що імітує живий

зоровий контакт і демонструє увагу та щирість. Посмішка, помірна жестикуляція та відкрита постава сприяють передачі національної комунікативної теплоти, характерної для українського ділового стилю. Водночас надмірна жестикуляція, постійне відведення погляду, сутулість чи хаотичні рухи можуть створювати враження невпевненості, непрофесіоналізму або незацікавленості.

Важливим аспектом є контроль фону та освітлення: нейтральний, упорядкований фон без сторонніх об'єктів і рівномірне освітлення обличчя підкреслюють професійність і повагу до співрозмовників. У той же час технічні елементи, такі як якість зображення, стабільність інтернет-з'єднання та своєчасне ввімкнення/вимкнення камери, також сприймаються як невербальні маркери організованості та відповідальності. У міжкультурному спілкуванні варто враховувати, що в деяких культурах тривалий зоровий контакт може сприйматися як тиск, тоді як в українському контексті він традиційно свідчить про щирість і зацікавленість.

Підготовчий етап відіграє визначальну роль: учасники повинні забезпечити якісне технічне оснащення, обрати нейтральне професійне середовище, подбати про відповідне освітлення та ділову зовнішність. Вибір фону, ракурсу камери та загальної візуальної презентації стає невід'ємною частиною професійного іміджу, оскільки часто формує перше враження ще до початку мовленнєвої взаємодії.

На етапі ініціювання спілкування рекомендується використовувати ввічливі формули привітання («Добрий день, шановні колеги», «Вельмишановні партнери та учасники зустрічі») та чітку самопрезентацію, що включає прізвище, посаду та організацію. Привернення уваги має здійснюватися делікатно – за допомогою функції «Підняти руку», повідомлення в чаті або коректних вербальних конструкцій на кшталт «Вибачте, що втручаюся», «Дозвольте додати кілька слів щодо цього питання» чи «Якщо дозволите, хотів би прокоментувати». Під час конференції важливо дотримуватися дисципліни мікрофона, підтримувати візуальний контакт із камерою, контролювати мову тіла та уникати багатозадачності, яка може бути розцінена як неповага до інших учасників.

Особливої уваги вимагає етап завершення відеоконференції. Коректне прощання з висловленням подяки та конструктивними побажаннями («Дякую всім за змістовну дискусію. Бажаю плідної реалізації досягнутих домовленостей і нових професійних успіхів») сприяє збереженню позитивних ділових відносин і формує сприятливе післясмак. Після зустрічі бажаною є відправка протоколу або ключових рішень, що демонструє організованість і повагу до часу колег.

Порушення норм цифрового етикету – такі як тривала відсутність камери, некоректний фон, різкі переривання без попередження, надмірна неформальність або технічна неготовність – часто призводять до зниження довіри, погіршення іміджу та навіть згортання перспективних контактів. У міжкультурному контексті ці порушення можуть посилюватися через відмінності в комунікативних традиціях, тому особливо важливим є розвиток прагматичної гнучкості та культурної чутливості.

Формування цифрової етикетної компетенції студентів і фахівців повинно здійснюватися системно в рамках курсів ділової української мови, риторики, міжкультурної комунікації та цифрових комунікацій. Ефективними методами є аналіз автентичних відеозаписів, рольові ігри, відеотренінги з рефлексією, симуляції реальних бізнес-зустрічей та міжкультурні порівняльні завдання. Такий комплексний підхід дозволяє не лише опановувати нормативні формули, а й розвивати здатність адаптувати комунікативну поведінку до різних форматів, статусів і культурних контекстів.

Отже, цифровий етикет у відеоконференціях є важливою складовою сучасної професійної компетентності. Його свідоме опанування сприяє ефективній участі українських фахівців у міжнародному діловому просторі, зміцненню позитивного іміджу України та підвищенню конкурентоспроможності національного бізнесу в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Мунтян, О. О. (2023). Риторика ділового спілкування. Актуальні питання гуманітарних наук, 66(2), 151–154.
2. Мунтян, О. (2023). Способи мовленнєвого впливу під час ділового спілкування. Наукові праці Міжнар. академії управління персоналом. Філологія, 2(7), 58–63.
3. Мунтян О. О., Чень Ван (2026) Мовні стратегії в українському професійному мовленні: когнітивно-дискурсивний підхід. Вісник науки та освіти: журнал. № 6(48). 541 – 551.

TƏLƏBƏ QRUPU ANLAYIŞI VƏ ONUN FƏALİYYƏTİ

Kəmalə Rafiq qızı Quliyeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim

Xülasə

Elmi məqalədə ilkin olaraq tələbə sözünün mahiyyət və məzmununa aydınlıq gətirilib. Kollektiv və kollektiv üçün səciyyəvi olan əlamətlər üzə çıxarılıb. Tələbələrin bir qrupda fərdi olaraq inkişafının empirik göstəricilərinin ifadə tərzləri, tələbə kollektivinin özəllikləri səciyyələndirilmişdir. Kollektivin məqsədi, ictimai hədəfləri müəyyən olunmuşdur. Komanda üzvləri arasındakı məsul asılılıq münasibətləri, həm də bu məqsəd və fəaliyyətlə əlaqədar yaranan hiss və duyğuları, təəssüratları, fikir birliyi əks olunmuşdur. Kollektivin idarəetmə orqanları haqqında geniş məlumat verilmişdir.

Elmi araşdırmalarda fərd və komanda arasında əlaqələrin inkişafı üçün üç ümumi model və onların fərqli xüsusiyyətləri araşdırılmışdır. Bu baxımdan gənclik yaşı dövrünün inkişaf istiqamətləri müəyyən olunmuşdur.

Açar sözlər: tələbə, komanda, ali təhsil, gənclik yaşı, qrup, ictimai